

Використання елементів ігрового навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності школярів з особливими освітніми потребами

*Навчайте граючись,
а граючи навчайте...*

В.О. Сухомлинський

Актуальність теми

Ігрова діяльність є природною потребою дитини та ефективним інструментом навчання в інклюзивному середовищі.

Для дітей з ООП гра стає «містком» до пізнання світу, оскільки вона мінімізує страх помилки та знижує психологічне напруження.

▪

Мета: Розкрити можливості ігрових технологій у стимулюванні інтересу до навчання та розвитку когнітивних навичок.

Що таке ігрові технології в інклюзії?

Ігрові методи — це підходи, що інтегрують елементи гри (сюжет, ролі, правила) у навчальний процес для підвищення його інтерактивності.

Функції гри для учнів з ООП:

- Навчальна: засвоєння знань у доступній формі.
- Розвивальна: стимуляція пам'яті, уваги, мислення.
- Корекційна: подолання інтелектуальних або мовленнєвих порушень.
- Соціалізуюча: налагодження взаємодії з однолітками.

На поведінку школярів з особливими освітніми потребами впливає як партнер по грі – його ставлення до ігрового завдання, інших учасників, так і сама ігрова діяльність, яка потребує від учнів спрямованості одне на одного й актуалізує у них морально-етичні норми взаємодії.

Види ігор для активізації пізнання

- 1. Дидактичні ігри:** розвивають сенсорику, логіку та мовлення (наприклад, «Вгадай предмет», «Знайди зниклий об'єкт»).
- 2. Рольові ігри:** допомагають відтворити життєві ситуації та опанувати соціальні ролі.
- 3. Рухливі ігри з елементами навчання:** поєднують фізичну активність із закріпленням матеріалу (сюжетні ігри, ігрові вправи).
- 4. Цифрові ігри:** використання інтерактивних додатків та платформ для візуалізації знань.

Приклади вправ на розвиток пізнавальних процесів

Для розвитку уваги: «Що змінилося?», «Знайди 5 відмінностей».

Для розвитку мислення: «Четвертий зайвий», «Визнач предмет за діями» (літає, світить, гріє).

Для емоційного розвитку: «Покажи та вгадай емоцію» (розвиток емпатії та комунікації).

Для мовлення: «Придумай кінець історії», «Словесне доміно».

Вимоги до вибору ігор:

- Врахування індивідуальних особливостей дітей.
- Вибирати гру відповідно до спрямованості уроку.
- При виборі ігор чітко організовувати дії дітей.
- Обирати ігри, які будуть спонукати дітей до самостійності та активності.
- На прогулянці доцільно проводити ігри, які сприятимуть зміні діяльності і стануть перепочинком.

Принципи підбору ігор

- **Доступність:** правила мають бути чіткими та короткими.
- **Поетапність:** від простого до складного.
- **Змінність:** часта зміна видів діяльності для запобігання втомі.
- **Візуалізація:** максимальне використання наочності (картинки, предмети).

1: Сенсорно-інтеграційні ігри

Ці ігри допомагають дитині з ООП краще сприймати сигнали від власного тіла та навколишнього світу.

•**Мета:** Налагодження обробки сенсорної інформації (дотик, рівновага, пропріоцепція).

•**Приклади:**

•**«Сенсорний мішок (коробка)»:** Пошук предметів певної форми або текстури в ємності з крупою, піском або гідрогелем.

•**«Смуга перешкод»:** Пересування по килимках з різними поверхнями (колючі, м'які, ребристі) для стимуляції стоп та координації.

•**«Важкі обійми»:** Використання обтяжених ковдр або м'яких тунелів для заспокоєння та відчуття меж тіла.

•**Результат:** Зниження сенсорного перевантаження, покращення концентрації.

2: Дидактичні ігри з візуальною опорою

Візуалізація — це «місток» до розуміння абстрактних понять для дітей, які мають труднощі зі сприйняттям мовлення.

•**Мета:** Формування пізнавальних умінь через наочні образи.

•**Приклади:**

•**«Магнітні піктограми»:** Складання речень або плану дня за допомогою карток (система PECS або аналогічні візуальні розклади).

•**«Кольорові асоціації»:** Сортування предметів або карток за кольором, формою чи категорією (наприклад, «Тварини» — на зелене поле, «Транспорт» — на синє).

•**«Логічні ланцюжки»:** Картки з послідовністю дій (посадив зернятко -> полив -> виросла квітка).

•**Результат:** Полегшення розуміння інструкцій, розвиток логічного мислення.

3: Сюжетно-рольове моделювання

Гра допомагає дитині «прожити» ситуації, які викликають труднощі в реальному житті.

- **Мета:** Соціалізація, засвоєння алгоритмів поведінки та розвиток комунікації.

- **Приклади:**

- **«У магазині / В аптеці»:** Відпрацювання фразового мовлення: «Дайте, будь ласка», «Скільки коштує?», «Дякую».

- **«Мій настрій»:** Дитина обирає роль або маску героя і показує через гру, що він відчуває (гнів, радість, сум).

- **«Телефонна розмова»:** Моделювання діалогу за допомогою іграшкових телефонів.

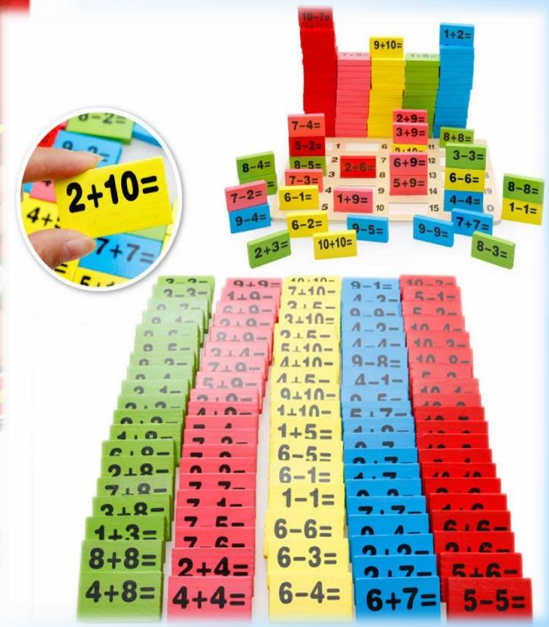
- **Результат:** Зменшення соціальної тривожності, розвиток емпатії та мовленнєвих навичок.

4:ІКТ та гейміфікація

Цифрові інструменти забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, що є критичним для мотивації учнів з ООП.

- **Мета:** Підвищення мотивації через інтерактивність та ігрову винагороду.
- **Інструменти та приклади:**
 - **LearningApps:** Вправи «Знайди пару» або «Класифікація» з візуальними підказками та звуковим супроводом.
 - **Wordwall:** Колесо фортуни для вибору завдання або інтерактивні вікторини з бонусами.
 - **Гейміфікація уроку:** Використання системи «жетонів» або «рівнів» (наприклад, за виконання завдання дитина отримує наклейку-артефакт, яка наближає її до фінального «призу»).
- **Результат:** Висока залученість, можливість багаторазового повторення без втрати інтересу.

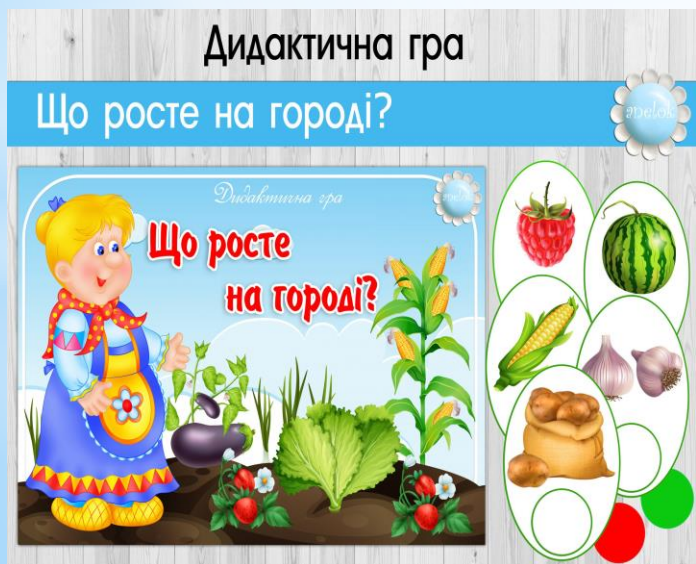
Навчальна гра для дітей з особливими навчальними потребами – це гра, для якої характерним є те, що ігровий процес супроводжується засвоєнням змісту навчання.

YAKABO

Використання дидактичних ігор на уроках робить процес навчання не лише цікавим, а й сприяє швидкому формуванню в учнів з особливими освітніми потребами загальнонавчальних навичок та вмінь, сприяє психічному розвантаженню дитини

АДЖЕ ГРАЮЧИСЬ, ДІТИ ВЧАТЬСЯ, А НАВЧАЮЧИСЬ – ГРАЮТЬСЯ.

Навчальні можливості ігор:

Засоби розвитку дрібної моторики

Пластилін

Природний
матеріал

Папір

Крупа,
намисто,
гудзики

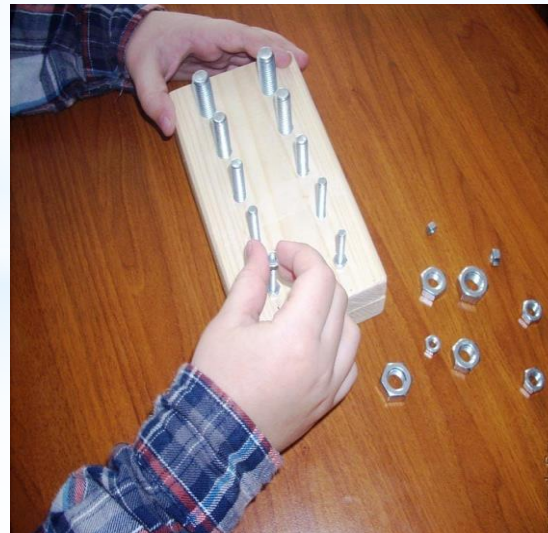
Ляльки

Нитки, тасьма,
мотузки, шнурки,
тканини

Пісок

Вода

Олівці, лічильні
палички

Дидактичні завдання:

«Ігри-шнурівки»

Мета: розвиток дрібної моторики, координації рухів.

Завдання: проробити діркопробивачем кілька отворів у картоні. Показати, як крізь них можна протягати шнурок. Надалі можна ускладнювати, створюючи за допомогою діркопробивача контур нескладного малюнка.

Матеріал: картон з зображенням різних предметів, різнокольорові шnurки.

Дидактичні завдання:

«Ігри с крупами та сипучими матеріалами»

Мета: сенсорне сприйняття світу; дрібна моторика; вплив на мовленевий розвиток; пізнавальні процеси (увага, уява, пам'ять)

Завдання: відчутти крупу на дотик, побачити, сортувати різну крупу за формою, кольором, розміром. Занурити руки до крупи стискати і розтискати кулачки, пересипати з однієї руки в іншу.

Матеріал: крупи (манка, квасоля, гречка, рис, пшоно, горох, різноманітні кісточки і зерна (яблуні, горіха, кавові)

Дидактичні завдання: «Різнокольорові прищіпки»

Мета: розвиток дрібної моторики рук; навчання розрізнення кольорів; розвиток уваги.

Завдання: подати прищіпку педагогу й назвати її колір. Демонструвати, як трьома пальчиками можна причепити прищіпку до краю. Причепити прищіпки в певній послідовності за кольорами або причепити їх у тій самій послідовності, як у педагога.

Матеріал: 2 набори кошиків із дерев'яними прищіпками (12 шт.). Прищіпки пофарбовані в один із чотирьох кольорів (червоний, жовтий, синій, зелений)

❖ Ігри з папером

Папір можна рвати, м'яти, складати, розрізати ножицями. Ці ігри та вправи допоможуть дитині дізнатися, як звичайний папір перетворюється в гарні аплікації і забавні об'ємні іграшки.

Розвитку точних рухів і пам'яті допомагають плетіння килимків з паперових смуг, заняття в техніці «орігамі»: складання корабликів, літачків, квітів, тварин та інших фігурок.

❖ Ігри з лічильними паличками

У цих іграх хорошими помічниками стануть звичайні лічильні палички, олівці або соломинки, гілочки (якщо гра відбувається на вулиці). Нехитрі завдання допоможуть розвинути увагу, уяву, познайомитися з геометричними фігурами і поняттям симетрії.

- побудова простих фігур;
- побудова складних фігур;
- перебудова фігур (різноманітні головоломки – забори, або добав паличку)

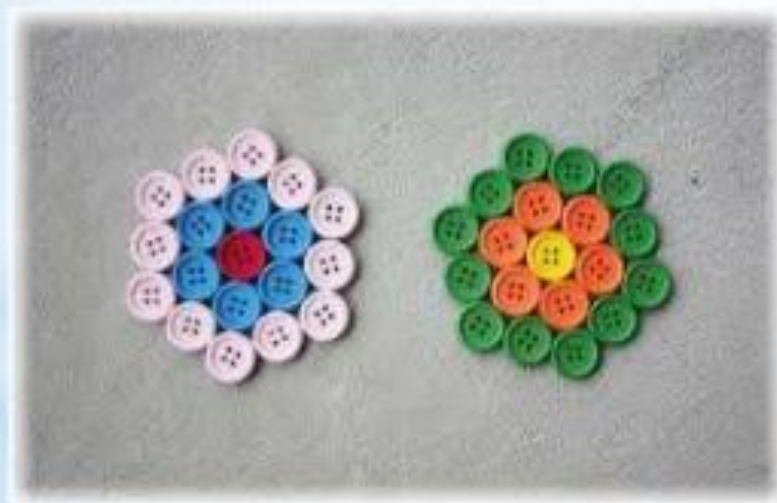

❖ **Ігри з конструктором і мозаїкою, пазлами**
Ці ігри розвивають просторове мислення, дрібну моторику, уяву а також сприяють розвиткові посидючості, терпінню.

❖ **Ігри з гудзиками, намистинками.**

Дітям пропонується сортувати гудзики, вгадувати з закритими очима, викладати різноманітні узорі. Намистинки нанизувати на шнурочок.

Нетрадиційні прийоми розвитку дрібної моторики

❖ Ігри з природним матеріалом.

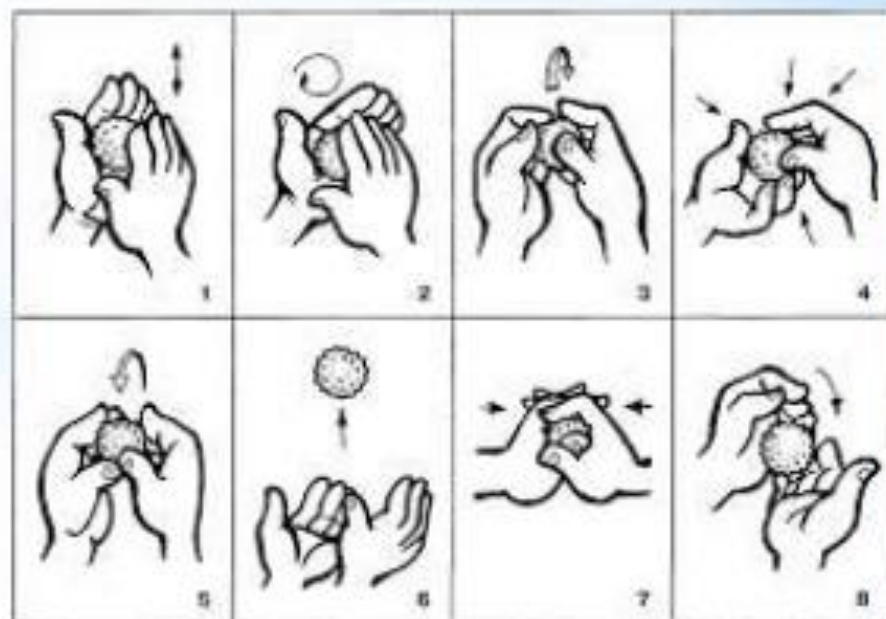
Діти дуже люблять ігри з природним матеріалом (шишками, жолудями, камінцями). Вони допомагають зняти емоційне напруження, розвивають тактильно-рухові сприйняття дитини.

Шишки можна стискати і розтискати обома руками одночасно або по черзі, впливати на кінчики пальців і долоні постукуванням та обертальними рухами, прокачування шишки від кінчиків пальців до зап'ястя, ліктя і назад.

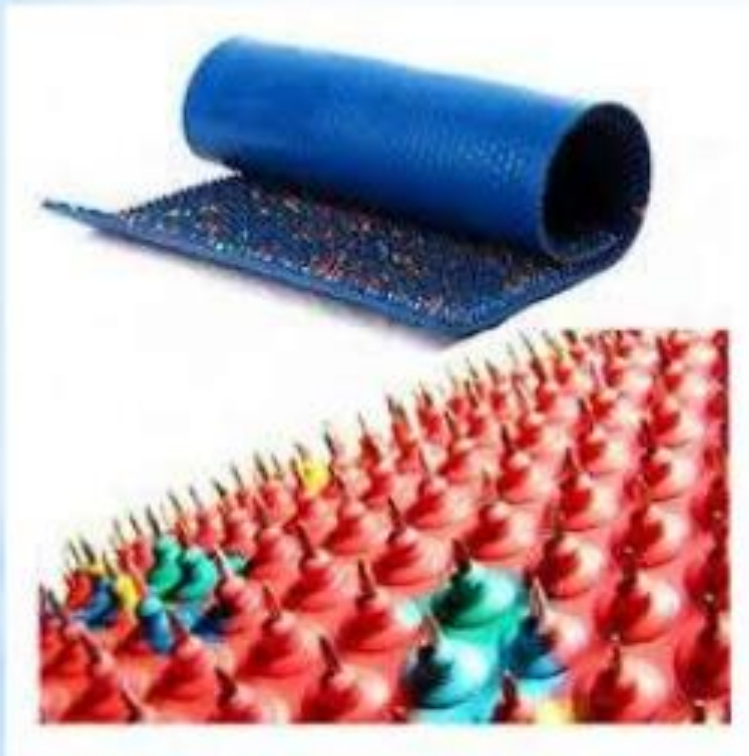
❖ Метод Су-Джок терапії.

Використання тренажерів Су-Джок спільно з роботою з розвитку пальчикової моторики благотворно впливає на мовну активність дітей і позитивно позначається на корекції у них мовних порушень.

❖ Самомасаж

Для самомасажу подушечок пальців і долонь рук можна використовувати голчасті килимки Ляпко і іплікатор Кузнецова.

Поради вихователю та класному керівникові

1. Обирайте ігри відповідно до фізичних та інтелектуальних можливостей дитини.
2. Використовуйте яскраву наочність та чіткі інструкції.
3. Створюйте умови для співпраці дитини з ООП та однокласників (командні ігри).
4. Облаштуйте простір для відпочинку, якщо дитина перевтомилася.

Висновки

- * Ігрові елементи — це не розвага, а потужний засіб адаптації навчального матеріалу.
- * Правильно підібрана гра допомагає учневі з ООП відчувати себе частиною колективу та досягти очікуваних результатів навчання.